

**Terwispel:
Hege Geasten-Zuid (Fr.)**

Een Waarderend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2006-10/09

*Terwispel: Hege Geasten-Zuid (Fr.)
Een Waarderend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Staatsbosbeheer Regio Noord

Steekproefrapport 2006-10/09
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers
senior archeoloog: dr. J. Jelsma

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, 7-11-2006

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatiebeschrijving	1
1.3 Administratieve gegevens	2
2. Veldonderzoek	3
2.1 Plan van aanpak	3
2.2 Resultaten veldonderzoek	3
3. Conclusie en advies	5

Appendix: boorstaten en bodembeschrijving volgens NEN 5104

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Staatsbosbeheer Regio Noord (contactpersoon dhr. P. Huisman) heeft een waarderend archeologisch veldonderzoek plaats gevonden te Terwispel op de Hege Geasten-Zuid. De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door geplande natuurmaatregelen. In het kader daarvan heeft in het gebied eerder een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaats gevonden¹. Hieruit bleek dat bij de Rijksdienst geen archeologische waarden gemeld zijn uit het onderzoeksgebied of binnen een straal van een kilometer rondom. Echter uit het veldonderzoek bleek dat in vrijwel het hele gebied een intacte podzolbodem aanwezig is. Dit betekent dat eventuele archeologische grondsporen in het gebied eveneens intact zullen zijn. In het zuidoostelijke deel van het gebied is het te nat geweest voor podzolering. Daar is veen ontwikkeld hetgeen duidt op natte condities. De nabijheid van water maakte het droge gepodzoleerde terrein aantrekkelijk voor prehistorische bewoning. Daarom heeft een waarderend archeologisch veldonderzoek plaats gevonden in het gebied.

Het doel van het onderzoek is om nader te bepalen wat de kans is op (gave) archeologische sporen in het plangebied. Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek. Hierbij is gezocht naar archeologische indicatoren, zoals bewerkt vuursteen, aardewerk en houtskool. Voor het bureauonderzoek wordt verwezen naar het eerder uitgevoerde inventariserend onderzoek.

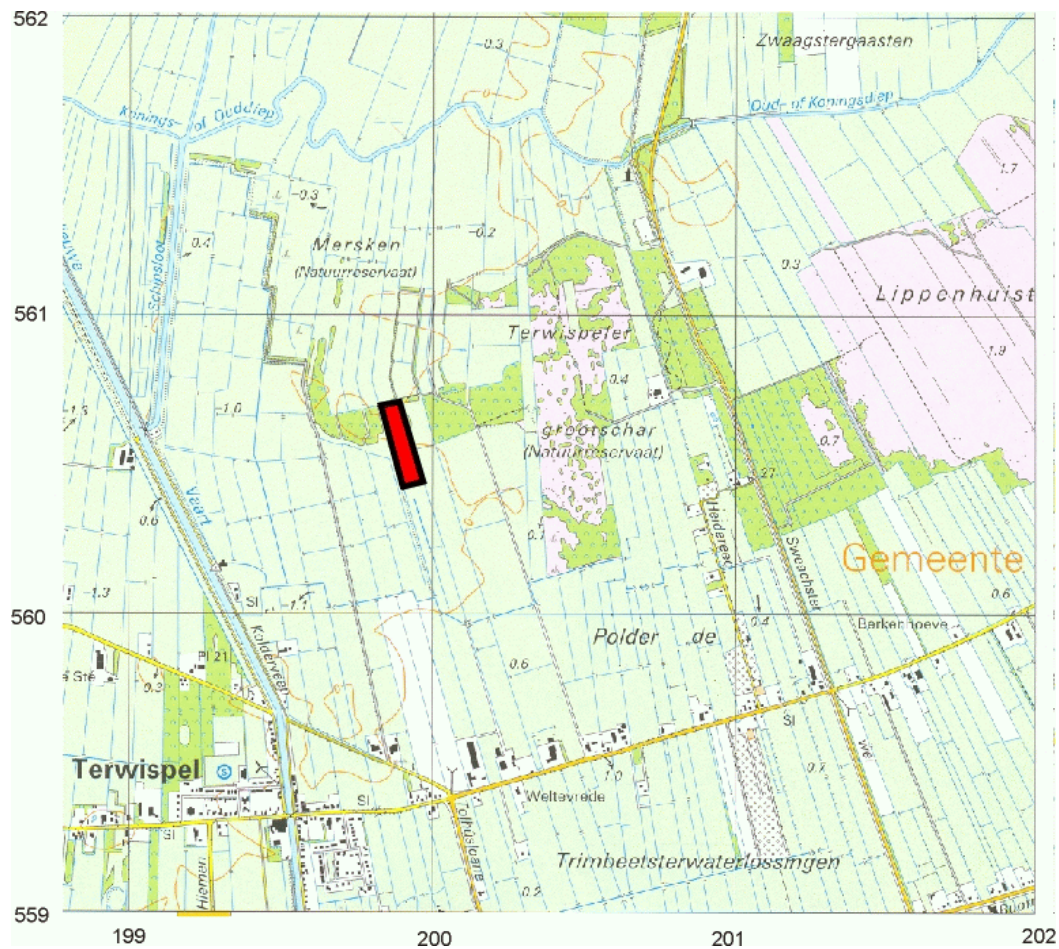
1.2 Locatiebeschrijving

De onderzoekslocatie Hege Geasten-Zuid is gelegen op ruim één kilometer noordoostelijk van het dorp Terwispel (zie Figuur 1). De dichtstbijzijnde weg Kolderveen is gelegen op circa een kilometer zuidwestelijk van het onderzoeksgebied. Het gebied bestond ten tijde van het onderzoek uit grasland.

¹ *Terwispel, Van Oordt's Mersken (Fr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek.* Steekproefrapport 2006-07/01. I. Woltinge en J. Jelsma, De Steekproef. Zuidhorn, 2006.

1.3 Administratieve gegevens

provincie:	Fryslân
gemeente:	Opsterland
plaats:	Terwispele
toponiem:	Hege Geasten-Zuid
opdrachtgever:	Staatsbosbeheer Regio Noord
oppervlakte:	2 hectare
hoogte:	0 meter NAP
grenscoördinaten:	noordwest: 199,810 / 560,700 noordoost: 199,890 / 560,720 zuidwest: 199,900 / 560,400 zuidoost: 199,970 / 560,420
kaartblad:	11D
CIS-code:	19757

Figuur 1: Terwispele op de topografische kaart 1:25.000. Het onderzoeksgebied Hege Geasten-Zuid is zwart omlijnd en rood gevuld weergegeven.

2. Veldonderzoek

2.1 Aanpak veldonderzoek

Het veldonderzoek heeft plaats gevonden op 23 oktober 2006. Er zijn 21 boringen geplaatst. De boringen zijn geplaatst op raaien die een onderlinge afstand hebben van 17,5 meter. Op deze raaien liggen de boringen op een onderlinge afstand van 20 meter (boringen 201 t/m 221, zie Figuur 2). Er zijn alleen boringen geplaatst op de delen waar tijdens het voorgaande onderzoek een intacte uitspoelingshorizont (E-horizont) is aangetroffen. Tijdens dit inventariserend onderzoek zijn 12 boringen geplaatst (boringen 59 t/m 70, zie Figuur 2). De totale boordichtheid op het terrein bedraagt nu 17 boringen per hectare. De dichtheid is hoger op de delen waar waarderende boringen geplaatst zijn en lager in het zuidoostelijke deel waar dat niet het geval is. De resultaten van de waarderende boringen zijn weergegeven in de Appendix.

De boringen zijn uitgevoerd met een edelmanboor met een diameter van 10 cm. Waar een intacte uitspoelingshorizont is aangetroffen is direct een tweede boring geplaatst om extra veel monster te verkrijgen hetgeen de kans op het vinden van archeologische indicatoren vergroot. Deze boringen worden tandem- of megaboringen genoemd en zijn op de boorpuntenkaart onderscheiden van de enkele boringen door toevoeging van de letter M. De boringen zijn gezet tot een diepte van minimaal 0,75 en maximaal 1,3 meter beneden maaiveld. Alle boringen zijn gezet tot minimaal 0,3 meter in de ongepodzoleerde grond (C-horizont). Het opgeboorde materiaal is doorzocht op archeologische indicatoren zoals bewerkt vuursteen, aardewerk en houtskool door het te zeven op een zeef met mazen van 4 mm. Daarnaast zijn bepaald: diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) en alle overige bijzonderheden zoals roestvlekken, fosfaatvlekken, puinresten, en dergelijke.

Van alle boorpunten is de hoogte bepaald met behulp van een waterpasinstrument. De hoogtes zijn gerelateerd aan NAP met behulp van de tijdens de inventariserende fase geplaatste boorpunten.

Een veldkartering is uitgevoerd door molshopen te doorzoeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Hiervan waren er tijdens het onderzoek enkele tientallen van aanwezig.

2.2 Resultaten veldonderzoek

Binnen het onderzoeksgebied is het centrale deel het hoogst gelegen met 0,3 meter NAP. Noordelijk hiervan helt het terrein geleidelijk af naar -0,3 meter NAP. Zuidelijk hiervan helt het terrein af naar circa -0,7 meter NAP. In het noordelijke deel en het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied is een podzolbodem aanwezig met intacte uitspoelingshorizont. Op de overgang van het centrale naar het zuidelijke deel is de bovengrond verwijderd waardoor van de podzolbodem niets over is. Mogelijk is dit zand afgeschoven over het venige zuidoostelijke deel van het gebied waar opgebracht zand is aangetroffen.

In het onderzoeksgebied zijn noch bij de boringen, noch bij de molshopen archeologische indicatoren aangetroffen.

Figuur 2: Terwispel: Hege Geasten-Zuid boorpuntenkaart. Boringen 59 t/m 70 zijn eerder geplaatst tijdens het inventariserend onderzoek, boringen 201 t/m 221 tijdens het waarderend onderzoek. Boorpuntnummers met een letter M zijn uitgevoerd als tandem- oftewel megaboring. De kleuren van de boorpunten hebben de volgende betekenis: rood = uitspoelingshorizont (E) intact; geel = uitspoelingshorizont kapot, inspoelingshorizont (B) intact; zwart = hele podzolbodem kapot of te nat voor podzolering.

3. Conclusie en advies

Van het onderzoeksgebied Terwispel: Hege Geasten-Zuid is in het noordelijke en zuidwestelijke deel een podzolibodem aanwezig met een intacte uitspoelingshorizont. Eventuele archeologische grondsporen kunnen daarom in dit gedeelte eveneens intact zijn. Echter tijdens zowel het inventariserend als het waarderend onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Daarnaast zijn uit het onderzoeksgebied en uit de omgeving van een straal van een kilometer rondom geen archeologische waarden bekend. Daarom zijn op basis van de huidige wetenschappelijke kennis beschermende of beperkende maatregelen niet verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek is voor het plangebied Hege Geasten niet noodzakelijk.

Wij wijzen erop dat indien er tijdens de graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische grondsporen of voorwerpen ontdekt worden, hiervan onmiddellijk melding dient te worden gedaan bij de gemeente Opsterland conform de Monumentenwet 1988 artikel 47. Daarnaast wijzen wij erop dat het aanwezige reliëf nog grotendeels het reliëf is zoals dat tijdens de laatste ijstijd is gevormd en dat de aanwezige podzolibodem ontstaan is in een periode van honderden tot duizenden jaren. Bij bodemingrepen dieper dan de bouwvoor (circa 0,2 meter) gaan beide verloren.

Appendix

Terwispel: Hege Geasten-Zuid

boorstaten en bodembeschrijving volgens NEN5104